

Rafał Pokora

Studenckie Koło Naukowe Kultury Fizycznej „Podium”, przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu

dr Iwona Michniewicz

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu

STUDIOWAĆ, ALE GDZIE? STUDIOWAĆ, ALE CO?

STUDY, BUT WHERE? STUDY, BUT WHAT?

Streszczenie

Bodaj żadne wcześniejsze pokolenie, nie było poddawane takiej presji w dokonywaniu ważnych, rzucających na całe życie decyzji – jak się to dzieje w chwili obecnej. Młody człowiek ma możliwość podjęcia studiów na tak wielu kierunkach i w tylu specjalnościach, których brzmienie trudno czasem choćby powtórzyć.

Wystarczy wejście na stronę internetową uczelni (na przykład PWSZ w Kaliszu), by pojawiły się wątpliwości. W tej wyższej szkole można studiować wybierając jedną z dwudziestu dziewięciu specjalności na dwunastu kierunkach. Wybranie tej najodpowiedniejszej wydaje się co najmniej trudne.

Kaliski PWSZ jest od wielu lat liderem wśród podobnych sobie placówek, podnosząc każdego roku standardy świadczonych usług, rozbudowując i coraz lepiej wyposażając bazę dydaktyczną.

Jak oceniają swoją uczelnię i dokonany wybór studiujący tu młodzi ludzie – zbadano z zastosowaniem ankiety, w ramach działalności Studenckiego Koła Naukowego Kultury Fizycznej *Podium*. Uzyskane wyniki świadczą o ogólnym zadowoleniu respondentów, jednak studenci wskazują też słabsze obszary, w których (ich zdaniem) uczelnia pozostawia wiele do życzenia.

Abstract

Probably, no other generation in the past, was under such pressure while making, important life-time decisions – as it is the case now. A young man has an opportunity to start studies at so many faculties and specializations whose names, are sometimes difficult to repeat.

It is enough to visit any Higher School Website (for example PWSZ in Kalisz), to have concerns. At the above mentioned school, one can study one out of twenty nine specializations at twenty majors. Choosing the most appropriate one seems to be at least a difficult task.

PWSZ from Kalisz has been for many years, a leader among similar entities, each year raising its standards, developing and improving educational facilities.

How the higher school is evaluated by young people studying at this school – it was analysed by means of a survey within the activity of „Podium” Physical Culture Students Scientific Club. Obtained results show general satisfaction of respondents,

however, students point to areas requiring improvement, and areas which leave a lot to be desired.

Słowa kluczowe

studiowanie, PWSZ Kalisz, kierunek studiów

Key words

studying, PWSZ Kalisz, major

Wprowadzenie

Wybór kierunku studiów, a także odpowiedniej specjalności, stanowi dla wielu młodych ludzi ogromne wyzwanie i stres. Nie każdy dziewiętnastolatek wie z całym przekonaniem, co chciałby robić w przyszłości. Ciągłe do rzadkości należy – zarówno wśród rodziców jak samych zainteresowanych – poszukiwanie wsparcia u specjalistów: doradców zawodowych i psychologów, którzy mogliby pomóc w ustaleniu preferencji, uzdolnień, potencjału i innych determinantów, istotnych z punktu widzenia długiej aktywności zawodowej. Niejednokrotnie więc, wybory dokonywane są przypadkowo. Część młodzieży kieruje się czynnikami ekonomicznymi (na przykład brakiem możliwości wyjazdu do dużego ośrodka akademickiego z uwagi na ograniczenia finansowe rodziny). Wybierają oni wówczas placówkę, do której mają najbliżej, by nie generować wydatków związanych z wynajęciem pokoju, dojazdów czy żywienia poza domem. Jeszcze inni podejmują naukę w szkole, do której wybierają się ich znajomi czy przyjaciele (bardziej zdecydowani), przekonując, że ich wybór jest najlepszy.

A wachlarz ofert szkół wyższych jest ogromny. Niemal w każdym, niewielkim nawet mieście, znajdują się ośrodki realizujące nauczanie na poziomie ponadmaturalnym. W ślad za ilością uczelni czy ich filii, idą możliwości wyboru kierunku i specjalności.

Co dzisiaj chcą studiować młodzi Polacy? Jakie uczelnie cieszą się największym uznaniem i jak na ich tle wypada kaliska PWSZ – to były pierwsze z pytań, postawionych w ramach pracy członków, Studenckiego Koła Naukowego „Podium”. W ślad za tą wątpliwością, skonstruowano narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety, którym zbadano studentów w Kaliszu.

Najpopularniejsze, polskie uczelnie i kierunki studiów

Każdego roku Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego publikuje raport dotyczący aktualnej sytuacji, panującej w polskim szkolnictwie wyższym. Podsumowanie wyników rekrutacji na studia w roku akademickim 2011/2012, wyraźnie wskazuje, które z polskich uczelni wyższych są najchętniej wybierane przez kandydatów na studia.

Okazuje się (tab. 1.), że w pierwszej piątce najbardziej obleganych uczelni, aż cztery miejsca zajmują politechniki. Jest to ogromny sukces uczelni o profilu technicznym. W tym zaszczytnym gronie znalazły się uczelnie: warszawska, gdańska, poznańska i łódzka. Na ostatnim (piątym) miejscu ścisłej, krajowej czołówki uczelni

uplasował się Uniwersytet Warszawski, który jest tym samym najwyższej sklasyfikowaną uczelnią nietechniczną.

Tabela 1. Najpopularniejsze, konkretne uczelnie oraz najpopularniejsze typy uczelni, wybierane przez kandydatów na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie w przeliczeniu na jedno miejsce ze względu na :

Wybierane uczelnie			Wybierane typy uczelni	
Miejsce	Uczelnia	Liczba kandydatów	Typ uczelni	Liczba kandydatów
1.	Politechnika Warszawska	8,7	Uczelnie techniczne	3,8
2.	Politechnika Gdańska	7,6	Uczelnie rolnicze	3,6
3.	Politechnika Poznańska	7,1	Uniwersytety	3,3
4.	Politechnika Łódzka	6,2	Uczelnie ekonomiczne	2,7
5.	Uniwersytet Warszawski	5,4	Uczelnie wychowania fizycznego	2,6
6.	Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie	5,1	Uczelnie pedagogiczne	2,5
7.	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	4,0	Państwowe wyższe szkoły zawodowe	1,9

Źródło: MNiSW [11; 12]

Najpopularniejszym kierunkiem studiów jest obecnie budownictwo, będące jednym z kierunków *zamawianych*¹. Potwierdza to zestawienie zawarte w *Informacji o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2011/2012 w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelniach niepublicznych*, z dnia 12 stycznia 2012 roku [13].

W poprzednim roku akademickim, na budownictwie naukę chciało podjąć prawie trzydzieści tysięcy osób, co oznacza, że było ich niemal trzykrotnie więcej niż tych, którzy wiązali swoją przyszłość z matematyką (11.318 osób) czy energetyką (10.791 osób) [14].

Jak pokazuje kilkuletni cykl tego sposobu wspierania, program kierunków zamawianych przynosi bardzo dobre rezultaty. Spośród 20 najchętniej wybieranych rodzajów studiów, aż 7 – to właśnie takie kierunki.

Najtrudniej w roku akademickim 2011/2012, było otrzymać indeks na Międzykierunkowych Studiach Ekonomiczno – Menedżerskich Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie o 1 miejsce ubiegało się aż 16 kandydatów.

Kaliszka PWSZ najlepsza od lat

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, od 6 lat zajmuje zaszczytne, pierwsze miejsce w rankingu „Perspektyw” i „Rzeczpospolitej” (tab. 2. i tab. 3.), na najlepszą tego typu szkołę (PWSZ) w kraju.

Wszystkie klasyfikowane w rankingu uczelnie, oceniane są według wielu szczegółowych kryteriów. W wielu z nich, PWSZ w Kaliszu zdobywa maksymalną

¹ Program MNiSW, polegający na dofinansowywaniu wybranych kierunków, które mają kluczowe znaczenie dla gospodarki. Należą do nich między innymi: automatyka i robotyka, biotechnologia, budownictwo, chemia, energetyka, fizyka, informatyka, inżynieria materiałowa, inżynieria środowiska, matematyka, mechanika i budowa maszyn, mechatronika, ochrona środowiska, wzornictwo. Najlepsi studenci objęci programem otrzymują stypendia motywacyjne do 1000 zł miesięcznie.

liczbą punktów. Są jednak pewne obszary, które oceniane są słabo, a nawet zdarzają się takie, w których kaliska uczelnia otrzymuje 0 punktów. Władze uczelni zdają sobie sprawę z braków organizacyjnych, a dzięki temu rankingowi przekonują się, w jakich obszarach działalności uczelni jest jeszcze coś do zrobienia.

Fakt, że od wielu lat kaliska PWSZ jest niekwestionowanym liderem rankingu, potwierdza to, że władze kaliskiej uczelni każdego roku władają wiele wysiłku, by doskonalić najłabsze obszary oraz koncentrować się na rozwoju i stałym podnoszeniu wszelkich standardów. Widać to także na wskaźnikach punktowych, które niezbiecnie świadczą o coraz większej różnicy (na korzyść PWSZ w Kaliszu), względem konkurencji.

Tabela 2. Ranking Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych lata 2007-2009 (pierwsza dziesiątka):

2007			2008		2009	
Miejsce	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy
1.	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00
2.	PWSZ w Tarnowie	80,62	PWSZ w Krośnie	93,71	PWSZ w Koninie	89,62
3.	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	78,93	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	89,28	PWSZ w Elblągu	84,54
4.	PWSZ w Sulechowie	74,27	PWSZ w Tarnowie	82,16	PWSZ w Krośnie	83,10
5.	PWSZ w Krośnie	72,73	PWSZ w Koninie	81,70	PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim	82,38
6.	PWSZ w Elblągu	72,58	PWSZ w Przemyśle	78,22	PWSZ im. Witelona w Legnicy	79,11
7.	PWSZ w Ciechanowie	72,50	PPWSZ w Nowym Targu	72,24	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	77,45
8.	PWSZ im. Stanisława Staszica w Pile	72,18	PWSZ w Sulechowie	68,96	PWSZ w Tarnowie	77,19
9.	PWSZ w Koninie	71,32	PWSZ im. Stanisława Staszica w Pile	68,92	PWSZ im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej	75,87
10.	PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim	69,00	PWSZ w Nysie	68,04	PWSZ w Nowym Sączu	74,34

Źródło: *Rzeczpospolita*, nr 92 (2007), nr 108 (2008), nr 110 (2009)

Tabela 3. Ranking Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych lata 2010-2012 (pierwsza dziesiątka):

2010			2011		2012	
Miejsce	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy	Uczelnia	Wskaźnik rankingowy
1.	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00	PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	100,00
2.	PWSZ w Koninie	79,47	PWSZ w Koninie	79,45	SWPR w Warszawie	70,57
3.	PWSZ im. Witelona w Legnicy	77,52	PWSZ im. Witelona w Legnicy	65,44	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	69,35

4.	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	71,46	PWSW w Przemyślu	63,37	PWSZ im. Witelona w Legnicy	68,55
5.	PWSW w Przemyślu	68,62	PWSZ im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	60,32	WSH-E im. Jana Zamoyskiego w Zamościu	67,99
6.	PWSliP w Łomży	63,51	PWSZ w Suwałkach	58,51	PWSZ im. Profesora Edwarda F. Szczepaniaka w Suwałkach	67,13
7.	PWSZ w Elblągu	63,41	PWSliP w Łomży	58,31	PWSZ w Koninie	66,10
8.	PWSZ w Krośnie	62,78	PWSZ w Elblągu	58,14	PWSZ w Krosnie	66,05
9.	PWSZ im. Stanisława Staszica w Pile	62,11	KK w Jeleniej Górze	56,44	PWSOŚ w Radomiu	64,95
10.	KK w Jeleniej Górze	61,18	PWSZ w Sulechowie	56,07	PWSZ im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej	63,46

Zródło: *Rzeczpospolita*, nr 110 (2010), nr 115 (2011), nr 113 (2012)

Rankingi z pewnością rzutują na decyzje młodych ludzi, poszukujących odpowiedniej dla siebie uczelni. Jednak nie zawsze, i nie wszystkie czynniki wpływające na zewnętrzną opinię (punktację w rankingu), potwierdzane są przez tych, dla których czynione są te starania. Dlatego (dla pełnego oglądu sytuacji), należy sprawdzić poziom zadowolenia z dokonanego wyboru – pytając studentów (szczególnie wyższych roczników), jak oni oceniają swoją uczelnię.

Materiał i metoda

Aby uzyskać informacje pod kątem marketingowym na temat interesującej nas instytucji, konieczne jest przeprowadzenie badania marketingowego. Czym jest owo badanie? Według jednych (Mazurek – Łopacińska 2002, s.14.), badania marketingowe obejmują diagnozę potrzeb informacyjnych przedsiębiorstwa (instytucji), selekcję zmiennych oraz gromadzenie, analizowanie i interpretowanie danych służących podejmowaniu decyzji marketingowych. Inni zaś (Kaczmarczyk 2003, s.11.), mianem badań marketingowych określają działania podejmowane w przedsiębiorstwach, mające na celu zdobywanie danych, ich przetwarzanie i prezentację w określonej formie. Kaczmarek twierdzi ponadto, że istotą badań marketingowych jest pomoc w podejmowaniu trafnych decyzji.

Istnieje wiele różnych metod i technik badań marketingowych. Jedną z najpopularniejszych i najczęściej stosowanych są badania ankietowe. Robert J. Kaden (2008, s.132.), w stosunku do pojęcia badań ankietowych używa synonimu – badania ilościowe, gdyż badania ilościowe ujmują zagadnienia w liczbach. W odróżnieniu od badań jakościowych, badania ilościowe dostarczają informacji, ilu ludzi myśli w taki czy inny sposób.

Krystyna Mazurek – Łopacińska (2002, s. 103.) zamiennie używa określenia badanie ankietowe i ankietę. Pojęcie to definiuje jako metodę gromadzenia informacji pierwotnych, przez zbieranie odpowiedzi na przygotowane uprzednio pytania

zadawane wybranym osobom. Za Podgórskim (2007, s. 197.), ankieta to: „taka standaryzowana technika otrzymywania informacji w procesie wzajemnego komunikowania się, w której porozumiewanie odbywa się w formie pisemnej, a więc bez pośrednictwa osoby badającej (tj. ankietera). Ankieta stanowi zatem technikę o wysokim stopniu „samoczynności”. Rola osób badających sprowadza się jedynie do rozprawienia i zebrania kwestionariuszy ankiety”.

Kaczmarczyk (2003, s.171.) dzieli ankiety na wiele rodzajów: telewizyjną, radiową, prasową, opakowaniową, komputerową, pocztową, internetową, ogólną, faksową, bezpośrednią, telefoniczną i audytoryjną. Jego zdaniem (Kaczmarczyk 2003, s.97.), kwestionariusz ankiety, to zbiór pytań zapisanych w określony sposób na kartkach papieru lub w innej formie w celu wywołania żądanych odpowiedzi.

Na potrzeby pracy (badania), przygotowano kwestionariusz, składający się z metryczki (tu respondenci wpisywali swoje imię i nazwisko, rok i kierunek studiów, specjalność i adres zamieszkania), oraz pięciu pytań właściwych, dotyczących decyzji w sprawie wyboru i oceny uczelni, kierunku studiów i specjalności.

Trzy z pięciu pytań zawartych w kwestionariuszu były półotwarte. Odpowiadając na nie, respondenci mogli udzielić odpowiedzi wykorzystując zamieszczone sugestie, bądź wybierając odpowiedź „inne” - wraz z uzasadnieniem lub opisaniem (dookreśleniem) wyrażanej opinii. Na dwa ostatnie pytania studenci odpowiadali: tak; nie; nie wiem.

Treści pytań kwestionariusza:

1. Gdzie poszukiwałeś/łaś informacji na temat uczelni przed podjęciem decyzji o jej wyborze?
2. Czy jesteś zadowolony/a z wybranego kierunku i specjalności?
3. Czy zmienił/a byś coś w uczelni, by lepiej się na niej studiowało?
4. Czy dzisiaj podjął/ęła byś taką samą decyzję o wyborze kierunku i specjalności?
5. Czy będziesz polecać studia w PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego innym?

Zbadano tym narzędziem ponad 100 osób, studentów wszystkich wydziałów kaliskiej uczelni – Zarządzania, Politechnicznego, Rehabilitacji i Sportu oraz Medycznego. W czasie realizacji badania, w uczelni studiowało nieco ponad 4.200 osób, zatem uczestnicy ankiety stanowili 2,4% całej populacji.

W celu dotarcia do jak najbardziej zróżnicowanej grupy studentów, badania przeprowadzone zostały w różnych miejscach (budynekach PWSZ) i o różnym czasie (by również studenci niestacjonarni mogli zająć stanowisko). Badanie zrealizowano w dniach 20 - 25 stycznia 2012 roku. Kwestionariusz ankiety był wypełniany przez respondentów w obecności ankietera, po czym przekazywany osobiście do jego rąk.

Wyniki badań

Zgodnie z oczekiwaniami, potwierdzona została postawiona teza (w odniesieniu do pytania pierwszego), że informacji o uczelni, przyszli studenci poszukują w internecie. Tę właśnie odpowiedź wskazało 59% respondentów. Kolejnym, najczęściej wykorzystywanym źródłem wiedzy są opinie znajomych (51%). Wyniki często przekraczają 100%, gdyż dopuszczane było wskazywanie więcej niż

jednej odpowiedzi. Z mediów (gazet, radia, lokalnej TV) – przy podejmowaniu decyzji o wyborze uczelni – korzystało jedynie 6% badanych.

Zdecydowana większość studentów (72% ankietowanych) jest zadowolona z podjętych studiów, a swoje niezadowolenie wyraziło jedynie 8% studiujących w kaliskiej PWSZ.

Duża grupa – 36% uczestników badania, wskazała obszary, w których należałoby wprowadzić zmiany, by studiowanie w kaliskiej uczelni było lepsze.

Ponad 2/3 studentów (67%), uznała wybrany kierunek i specjalność za słuszną i gdyby ponownie stanęli przed taką decyzją – powtórzyliby ten wybór. Jednocześnie 19% studentów jest zawiedzionych wyborem i chętnie dokonaliby zmiany.

Z odpowiedzi na ostatnie pytanie wynika, że studenci uznają PWSZ w Kaliszu za uczelnię godną polecenia (76% badanych), ale też 6% z nich zamierza odradzać ten wybór. Pozostała część (aż 18%), nie ma w tym zakresie zdania.

Wnioski

1. Od kilku lat prym w polskim szkolnictwie wyższym pod względem popularności wiodą uczelnie o profilu technicznym, a do najchętniej wybieranych kierunków studiów należą kierunki zamawiane.
2. Kaliska PWSZ im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego świetnie odnajduje się w realiach panujących obecnie w szkolnictwie wyższym. Oferuje swoim studentom szeroki wachlarz kierunków i specjalności, które należą do najbardziej popularnych w obecnych czasach. Kaliska uczelnia bierze również udział w programie kierunków zamawianych umożliwiając studiowanie na kilku z nich w Kaliszu oraz otrzymywanie stypendium w wysokości 1000 zł miesięcznie.
3. Potwierdzeniem bardzo dobrego zarządzania oraz ukierunkowania dydaktycznego oraz ciągłego rozwoju uczelni jest liderowanie od kilku już lat w prestiżowym rankingu „Perspektyw” i „Rzeczpospolitej” wśród niepublicznych uczelni zawodowych i PWSZ.
4. Wyniki ankiety przeprowadzonej przez członków Koła Naukowego Kultury Fizycznej „PODIUM”, powinny być rozważone przez władze w następujących kwestiach:
  - a) wydatkowanie jakichkolwiek kwot na reklamę (promocję) PWSZ w lokalnych mediach, z nastawieniem na pozyskanie nowych studentów – jest niecelowe. Badanie podważa celowość tej formy docierania do kandydatów, gdyż jedynie 6% ankietowanych, wskazało ją jako przydatną w podejmowaniu decyzji o wyborze uczelni,
  - b) większość studentów jest zadowolonych z obranego kierunku i specjalności, ale też, 8% zbadanej populacji uważa własną decyzję w tej kwestii, za nieodpowiednią. To w globalnej liczbie istotna grupa, zatem jest tu pole do ewentualnego działania dla władz szkoły, by dążyć do zmniejszania osób niezadowolonych,
  - c) ponad 1/3 studentów dostrzega słabości, które należałoby poprawić, dla zwiększenia komfortu studiowania. Są to zarówno sprawy organizacji toku

- studiów, zawartości merytorycznej programów, konkretnych osób (pracowników administracyjnych i wykładowców), jak też pojedynczych sytuacji,
- d) stosunkowo niepokojący może wydawać się wynik, dotyczący oceny trafności dokonanego wyboru. Niemal co piąty studiujący w kaliskiej PWSZ, cofnąłby decyzję o kierunku i specjalności. Z pewnością zjawisko to, można także korygować,
  - e) drugim, najczęściej wskazywanym przez badanych źródłem wiedzy o uczelni, jest bezpośredni przekaz od zaprzyjaźnionych osób. Skoro 6% obecnie studiujących, deklaruje otwartą krytykę – a w ślad za nią odradzanie podejmowania nauki w tej uczelni – należy rozważyć możliwość podejmowania działań naprawczych w tym zakresie,
  - f) niezbędne jest rozszerzenie badania na większą grupę, by wyniki były precyzyjniejsze i bardziej opiniotwórcze (również dobór grupy badanej należałoby przeprowadzić zgodnie z naukowymi kryteriami reprezentatywności).

Literatura

1. Kaden R. J., (2008), *Badania marketingowe*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne
2. Kaczmarczyk S., (2003), *Badania marketingowe – metody i techniki*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne
3. Mazurek – Łopacińska K., red. (2002), *Badania marketingowe – podstawowe metody i obszary zastosowań*, Wrocław, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu
4. Podgórski R. A., (2007), *Metodologia badań socjologicznych*, Bydgoszcz, Oficyna Wydawnicza Branta
5. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 92 (7689), 19.04.2007, s. 18
6. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 108 (8009), 08.05.2008, s. 14
7. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 110 (8315), 12.05.2009, s. 18
8. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 110 (8621), 13.05.2010, s. 14
9. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 115 (8931), 19.05.2011, s. 13
10. Rzeczpospolita, *Ranking Szkół Wyższych*, nr 113 (9233), 08.05.2012, s. 6

Strony internetowe

11. <http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/arttykul/politechniki-bezkonkurencyjne/> [dostęp z dnia 17 września 2012]
12. http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/ministerstwo/Aktualnosci/20120118/20120118_rekrutacja_2007-2011.pdf [dostęp z dnia 17 września 2012]
13. http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/ministerstwo/Aktualnosci/20120118/20120118_WYNIKI_rekrutacji_2011-2012.pdf [dostęp z dnia 17 września 2012]
14. http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/ministerstwo/Aktualnosci/20120118/20120118_popularnosc_poszczegolnych_kierunkow_w_ostatnich_5_latach.pdf [dostęp z dnia 17 września 2012]